

RĪGAS APGABALTIESA

Pētījums

PAGaidu AIZSARDZĪBAS LĪDZEKĻI CIVILPROCESĀ

2022

2021. gada 20. aprīlī spēkā stājās Civilprocesa likuma grozījumi, ar kuriem tika ieviests jauns pagaidu aizsardzības noregulējums civilprocesā. Līdz šo grozījumu pieņemšanai pagaidu aizsardzība civilprocesā bija piemērojama tikai atsevišķu kategoriju lietās. Savukārt prasības nodrošināšana piemērojama tikai mantiska rakstura prasībās. Tādējādi veidojās situācija, ka vairāku kategoriju lietās līdz lietas izskatīšanai pēc būtības nebija piemērojams nekāds pagaidu noregulējums. Arī likumprojekta "Grozījumi Civilprocesa likumā" anotācijā (turpmāk – anotācija) norādīts, ka līdz šim Latvija bija vienīgā valsts Eiropas Savienībā, kurā tādā vai citādā veidā nepastāvēja lietu kategoriju neitrāla pagaidu aizsardzība.¹ Tāpat anotācijā norādīts, ka pagaidu aizsardzības regulējuma trūkums bija īpaši izjūtams servitūtu, goda un cieņas aizskāruma lietās, datu aizsardzības pārkāpumu, dzīvokļu īpašnieku kopības lēmumu apstrīdēšanas lietās, lietās, kas skar izlikšanu no mājokļa patvarības vai konkrēta veselības un dzīvības apdraudējuma gadījumā, darba strīdu lietās.²

Šobrīd pagaidu aizsardzību nosacīti var iedalīt divās kategorijās. Vispārējā pagaidu aizsardzība piemērojama visu kategoriju civillietās. Speciālā pagaidu aizsardzība piemērojama konkrētās civillietu kategorijās.³ Šajā pētījumā analizēts vispārējās pagaidu aizsardzības normatīvais regulējums, tā nošķiršana no prasības nodrošinājuma, piemērošanas, atcelšanas, grozīšanas kritēriji un problemātika.

1. Pagaidu aizsardzības nošķiršana no prasības nodrošinājuma

Civilprocesa likuma 138. panta pirmajā daļā noteikti prasības nodrošinājuma līdzekļu veidi. Civilprocesa likuma 138.¹ panta pirmajā daļā noteikti pagaidu aizsardzības līdzekļu veidi. Vairāki prasības nodrošinājuma un pagaidu aizsardzības līdzekļu veidi ir identiski, tādēļ var rasties jautājums, kā tos nošķirt, kad piemērojams prasības nodrošinājums, kad pagaidu aizsardzība. Arī anotācijā norādīts, ka prasības nodrošināšana un pagaidu aizsardzība ir radniecīgi tiesību institūti un to piemērošanas pamatā izmantojami vieni un tie paši principi.⁴

¹ Likumprojekta "Grozījumi Civilprocesa likumā" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija), pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS13/saeimalivs13.nsf/0/7124D67541E6AF94C225851A0033211A?OpenDocument#ftn9>.

² Turpat.

³ Nīkona L., Ieviests visaptverošs pagaidu aizsardzības regulējums civilprocesā, skaidrojums, pieejams: <https://lvportals.lv/skaidrojumi/327189-ieviests-visaptveross-pagaidu-aizsardzibas-regulejums-civilprocesa-2021>.

⁴ Turpat.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 137. panta pirmajai daļai prasības nodrošināšanu var piemērot mantiska rakstura prasībās, ja ir pamats uzskatīt, ka sprieduma izpilde lietā varētu kļūt apgrūtināta vai neiespējama.⁵ Anotācijā norādīts, ka prasības nodrošināšanas galvenais mērķis ir nodrošināt sprieduma neizpildes risku.⁶

Civilprocesa likuma 137. panta otrajā daļā noteikts, ka pagaidu aizsardzību var piemērot mantiska vai nemantiska rakstura prasībās, ja ir pamats uzskatīt, ka prasītāja tiesības tiek aizskartas vai līdz nolēmuma spēkā stāšanās brīdim varētu tikt aizskartas, un ja pagaidu aizsardzības piemērošana nepieciešama iespējama būtiska kaitējuma novēršanai. Pagaidu aizsardzību piemēro arī gadījumos, kad līdz nolēmuma spēkā stāšanās brīdim jānosaka strīdīgu attiecību pagaidu noregulējums, ja tas nepieciešams prasītājam iespējama būtiska kaitējuma novēršanai.⁷ Anotācijā norādīts, ka pagaidu aizsardzības uzdevums ir nodibināt pamiera stāvokli līdz nolēmuma pieņemšanai civillietā. Pagaidu aizsardzībai jābūt vienlaikus nepieciešamai un steidzamai.⁸ Likumprojekta “Grozījumi Civilprocesa likumā” papildinātajā anotācija (turpmāk – papildinātā anotācija) norādīts, ka visiem pagaidu aizsardzības līdzekļiem ir kopējs mērķis: noregulēt kādas ar lietā izskatāmo priekšmetu saistītas attiecības līdz galīgā tiesas nolēmuma spēkā stāšanās brīdim, lai nodrošinātu sagaidāmā galīgā nolēmuma efektivitāti un nozīmīgumu.⁹

Apkopojot iepriekš minēto, prasības nodrošināšana ir pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzeklis, kura mērķis ir novērst sprieduma neizpildes risku mantiska rakstura prasībās. Savukārt pagaidu aizsardzība ir uz visiem civiltiesiska rakstura strīdiem attiecināms regulējums, kura mērķis ir noregulēt strīdus tiesiskās attiecības līdz lietas galīgai izlemšanai.

Atšķirības saskatāmas arī pieteikuma par prasības nodrošināšanu un pieteikuma par pagaidu aizsardzības noteikšanu izskatīšanas kārtībā un termiņos. Pieteikumu par prasības nodrošināšanu tiesa vai tiesnesis vienmēr izlemj, iepriekš

⁵ Civilprocesa likums, 137. panta pirmā daļa, Latvijas Vēstnesis, 326/330, 03.11.1998.

⁶ Likumprojekta "Grozījumi Civilprocesa likumā" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija), pieejams: http://titania.saeima.lv/LIVS13/saeimalivs13.nsf/0/7124D67541E6AF94C225851A0033211A?OpenDocument#_ftn9.

⁷ Civilprocesa likums, 137. panta otrā daļa, Latvijas Vēstnesis, 326/330, 03.11.1998.

⁸ Likumprojekta "Grozījumi Civilprocesa likumā" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija), pieejams: http://titania.saeima.lv/LIVS13/saeimalivs13.nsf/0/7124D67541E6AF94C225851A0033211A?OpenDocument#_ftn9.

⁹ Likumprojekta “Grozījumi Civilprocesa likumā” papildinātā anotācija, pieejama: https://www.tm.gov.lv/lv/skaidrojumi?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F, pievienota 30.04.2021.

nepaziņojot lietas dalībniekiem, ne vēlāk kā nākamajā dienā pēc pieteikuma saņemšanas vai, ja pieteikums iesniegts vienlaikus ar prasības pieteikumu, pēc lietas ierosināšanas.¹⁰ Arī pieteikumu par pagaidu aizsardzību tiesa vai tiesnesis primāri izlemj, nerīkojot tiesas sēdi un neinformējot par to lietas dalībniekus. Tomēr pieteikumu par pagaidu aizsardzību tiesai ir tiesības izlemt tiesas sēdē, aicinot uz to lietas dalībniekus, ja tiesa atzīst par nepieciešamu noskaidrot papildu apstākļus. Ja pieteikums par pagaidu aizsardzību tiek izlemts, nerīkojot tiesas sēdi, tas jāizlemj 10 dienu laikā pēc saņemšanas. Ja pieteikums tiek izlemts tiesas sēdē, tad 15 dienu laikā pēc saņemšanas.¹¹ Savukārt, ja kavēšanās varētu radīt neatgriezenisku kaitējumu un nav nepieciešams pieprasīt papildu pierādījumus, pieteikumu par pagaidu aizsardzību tiesa vai tiesnesis izlemj ne vēlāk kā nākamajā dienā pēc lietas ierosināšanas vai, ja lieta jau ierosināta, ne vēlāk kā nākamajā dienā pēc pieteikuma saņemšanas, iepriekš nepaziņojot atbildētājam un citiem lietas dalībniekiem.¹²

Atšķirīgs regulējums ir arī attiecībā uz pienākumu nodrošināt zaudējumus, kas atbildētājam varētu rasties sakarā ar prasības nodrošināšanas vai pagaidu aizsardzības piemērošanu. Civilprocesa likuma 140. panta 2.¹ daļa noteic – ja tiek piemērots šā likuma 138. panta pirmās daļas 1., 2., 4. vai 6. punktā noteiktais prasības nodrošinājuma līdzeklis, prasītājs nodrošina atbildētājam iespējamus zaudējumus.¹³ Savukārt Civilprocesa likuma 140.¹ panta ceturtajā daļā noteikts, ka, apmierinot pieteikumu par pagaidu aizsardzību, tiesa vai tiesnesis var uzdot prasītājam nodrošināt zaudējumus, kas atbildētājam varētu rasties sakarā ar pagaidu aizsardzības piemērošanu.¹⁴ Tādējādi, ja atbildētājam piederošas kustamas mantas apķīlāšana tiek piemērota kā prasības nodrošinājuma līdzeklis un prasības priekšmets konkrētajā lietā ir naudas piedziņa, prasītājam ir pienākums nodrošināt atbildētājam iespējamus zaudējumus. Savukārt, ja atbildētājam piederošas kustamas mantas apķīlāšana tiek piemērota kā pagaidu aizsardzības līdzeklis, tiesa vai tiesnesis var uzdot prasītājam nodrošināt zaudējumus, kas atbildētājam varētu rasties sakarā ar pagaidu aizsardzības piemērošanu.

¹⁰ Civilprocesa likums, 140. panta pirmā daļa, Latvijas Vēstnesis, 326/330, 03.11.1998.

¹¹ Civilprocesa likums, 140.¹ panta otrā daļa, Latvijas Vēstnesis, 326/330, 03.11.1998.

¹² Civilprocesa likums, 140.¹ panta trešā daļa, Latvijas Vēstnesis, 326/330, 03.11.1998.

¹³ Civilprocesa likums, 140.¹ panta 2.¹ daļa, Latvijas Vēstnesis, 326/330, 03.11.1998.

¹⁴ Civilprocesa likums, 140.¹ panta ceturta daļa, Latvijas Vēstnesis, 326/330, 03.11.1998.

Gan prasības nodrošināšanas, gan pagaidu aizsardzības pieteikumu apelācijas instances tiesā izlemj trīs tiesneši koleģiāli.¹⁵

Izlemjot jautājumu par prasības nodrošināšanu, tiesai vai tiesnesim jāņem vērā prasības pirmšķietamais (*prima facie*) juridiskais pamatojums, kas jāņem vērā, arī izlemjot pieteikumu par pagaidu aizsardzību.¹⁶ Pieteikumā par prasības nodrošināšanu prasītājam jāpierāda: 1. tiesība pēc saistības, par kuru izteikts lūgums nodrošināt prasību; 2. apstākļi, kas norāda uz iespējama tiesas sprieduma izpildes apgrūtinājumu vai neiespējamību.¹⁷ Pieteikumā par pagaidu aizsardzību prasītājam līdz saprātīgas ticamības pakāpei ar saprātīgi iespējamiem pierādījumiem jāpierāda arī sava tiesība pēc pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļiem.¹⁸ Tātad, lūdzot noteikt pagaidu aizsardzību, prasītājam jānorāda, kādu tieši pagaidu aizsardzības līdzekli viņš lūdz tiesu piemērot, kā arī jāpierāda sava tiesība uz konkrētā pagaidu aizsardzības līdzekļa piemērošanu.

2. Pagaidu aizsardzības līdzekļu piemērošanas priekšnosacījumi

Civilprocesa likuma 140.¹ panta pirmā daļa noteic – izlemjot jautājumu par pagaidu aizsardzību, tiesa vai tiesnesis ņem vērā prasības pirmšķietamo (*prima facie*) formālo juridisko pamatojumu un samērīgumu starp pušu tiesiskajām interesēm. Izvērtējot prasības pirmšķietamo formālo juridisko pamatojumu, tiek formāli izvērtēta prasības apmierināšanas iespējamība, proti, ir jākonstatē, ka prasības apmierināšanas iespējamība ir lielāka par iespējamību, ka prasība tiks noraidīta.¹⁹ Vērtēšana jāveic, apsverot prasības būtību (saturu), nevis vienīgi formālo pusi (rekvizītus), taču tas jā dara tikai līdz tādām līmenim, lai tiesa vai tiesnesis šajā stadijā gūtu pārliecību, ka prasībai ir labas iespējas tikt apmierinātai un prasība nav acīmredzami triviāla, nepamatota, nenozīmīga attiecībā pret prasītajiem līdzekļiem vai iesniegta nelabā

¹⁵ Civilprocesa likums, 140. panta pirmā daļa, Civilprocesa likums, 140.¹ panta pirmā daļa.

¹⁶ Turpat.

¹⁷ Rīgas apgabaltiesas 2021. gada 4. februāra lēmums lietā Nr. C33565020.

¹⁸ Likumprojekta "Grozījumi Civilprocesa likumā" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija), pieejams:

http://titania.saeima.lv/LIVS13/saeimalivs13.nsf/0/7124D67541E6AF94C225851A0033211A?OpenDocument#_ftn9

¹⁹ Rīgas apgabaltiesas 2022. gada 19. janvāra lēmums lietā Nr. C33340421.

ticībā; šajā procesa stadijā tiesas funkcijas nav skatīt lietu pēc būtības un izlemt ar prasības būtību saistītus sarežģītus tiesību vai faktu jautājumus.²⁰

Civilprocesa likuma 137. panta otrajā daļā noteikts, ka pagaidu aizsardzību var piemērot, ja ir pamats uzskatīt, ka prasītāja tiesības tiek aizskartas vai līdz nolēmuma spēkā stāšanās brīdim varētu tikt aizskartas, un ja pagaidu aizsardzības piemērošana nepieciešama iespējama būtiska kaitējuma novēršanai. Ar jēdzienu “pamats uzskatīt” jāsaprot nevis pieteicēja subjektīvais uzskats, bet gan objektīvi lietā konstatējami apstākļi.²¹ Pagaidu aizsardzību piemēro arī gadījumos, kad līdz nolēmuma spēkā stāšanās brīdim jānosaka strīdīgu attiecību pagaidu noregulējums, ja tas nepieciešams prasītājam iespējama būtiska kaitējuma novēršanai. No minētās tiesību normas izriet pagaidu aizsardzības mērķis un piemērošanas pamats:

1. pagaidu aizsardzību var piemērot tikai tad, ja tā nepieciešama būtiska kaitējuma novēršanai;
2. pagaidu aizsardzību ir pamats piemērot jau pie notikuša būtiska kaitējuma (tiesības tiek aizskartas), kuru nepieciešams novērst ar pagaidu aizsardzību, vai nākotnē ticami iespējama būtiska kaitējuma gadījumā (tiesības varētu tikt aizskartas), kura iestāšanos nepieciešams novērst ar pagaidu aizsardzību neatkarīgi no tā, vai tas var būtiski palielināties;
3. strīdīgo attiecību pagaidu noregulējums sasaistāms ar būtiska kaitējuma nodarīšanas risku uz nākotnē iespējamu būtisku kaitējumu vai jau notikušu būtisku kaitējumu.²²

Pagaidu aizsardzības piemērošanas pamats ir saistīts ar jēdzienu “tiesību aizskārums” un “būtisks kaitējums” izpratni. Civillikuma 1635. pants noteic, ka katrs tiesību aizskārums, tas ir, katra pati par sevi neatļauta darbība, kuras rezultātā nodarīts kaitējums (arī morālais kaitējums), dod tiesību cietušajam prasīt apmierinājumu no aizskārēja, ciktāl viņu par šo darbību var vainot.²³ Ar vārdu “kaitējums” apzīmē neatļautas darbības sekas. [...] Kaitējums var būt mantisks (konkrēti izmērāms naudas izteiksmē) vai nemantisks (neērtības, pārdzīvojumi, miesas bojājuma gadījumos arī ciešanas; goda un cieņas aizskārums gadījumos – pašapziņas mazinājums, negatīvas

²⁰ Likumprojekta “Grozījumi Civilprocesa likumā” papildinātā anotācija, pieejama: https://www.tm.gov.lv/lv/skaidrojumi?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F, pievienota 30.04.2021.

²¹ Vārna D., Valte L., Tiesvedība Civilprocesā: jaunais pagaidu aizsardzības regulējums un citi grozījumi, Jurista Vārds, 11.05.2021., Nr. 19 (1181).

²² Turpat.

²³ Civillikums, 1635. pants, Valdības Vēstnesis, 41, 20.02.1937.

emocijas.²⁴ Augstākās tiesas 2014. gada 31. oktobra spriedumā lietā Nr. SKC-2221/2014 nostiprināts, ka būtiska kaitējuma kritērijs kā ģenerālklausula ir relatīvs, un tas var būt atkarīgs no dažādiem konkrētiem lietas apstākļiem. Šo apstākļu pierādīšanas nasta gulstas uz prasītāju. Savukārt tiesai [...] spriedumā jāizvērtē prasītāja iesniegtie būtiskumu apliecinātie pierādījumi un jāpamato, kādēļ atbildētāja izdarītie pārkāpumi uzskatāmi par būtiskiem konkrētās lietas apstākļu kontekstā.²⁵

Atbilstoši doktrīnai pagaidu aizsardzības piemērošanas pamats, kas sevī ietver arī būtiska kaitējuma izvērtēšanas kritērijus, ir četru kumulatīvu apstākļu kopums (četrus soļu tests):

1. pastāv pietiekams pamats uzskatīt, ka prasītājam pieder tiesība;
2. pastāv pietiekams pamats uzskatīt, ka prasītājam piederošā tiesība tiek pārkāpta vai tiks pārkāpta;
3. pastāv pietiekams pamats uzskatīt, ka ar minēto pārkāpumu prasītājam tiek nodarīts vai tiks nodarīts būtisks kaitējums, ja pagaidu aizsardzība netiks piemērota;
4. interešu balanss ir par pagaidu aizsardzības noteikšanu.

Šie apstākļi būtu jāvērtē kopsakarā, ievērojot tādu priekšnoteikumu izvērtēšanas secību, kādā tie minēti.²⁶

Papildinātajā anotācijā norādīts, ka pirmais un otrais kritērijs saistāms ar prasības pirmšķietamo juridisko pamatojumu. Trešā kritērija ietvaros vērtējama pagaidu aizsardzības piemērošanas nepieciešamība, kas ietver sevī apsvērumu par to, vai prasītājam ar augstu ticamības pakāpi tiek nodarīts vai tiks nodarīts būtisks kaitējums, ja pagaidu aizsardzība netiks piemērota. Savukārt ceturtais kritērija ietvaros tiesai ir jāizvērtē abu pušu interešu aizskārums iespējamās sekas.²⁷

Četrus soļu testu izmanto tiesas, izlemjot pieteikumus par pagaidu aizsardzības noteikšanu. Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2021. gada 13. decembra lēmumu noraidīts pieteikums par pagaidu aizsardzību. Tiesa norādīja, ka, izvērtējot prasības pieteikumu un tam pievienotos pierādījumus, nevar gūt pārliecību, ka

²⁴ Torgāns K., Saistību tiesības, I daļa, Mācību grāmata, Rīga, Tiesu nama aģentūra, 2006., 179. lpp.

²⁵ Augstākās tiesas 2014. gada 31. oktobra spriedums lietā Nr. SKC-2221/2014, pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/189932.pdf>.

²⁶ Pētersona Z., Civiltiesiskās aizsardzības līdzekļi, kas tiesā piemērojami intelektuālā īpašuma tiesību lietās, promocijas darba kopsavilkums. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 21., 22. lpp.

²⁷ Likumprojekta "Grozījumi Civilprocesa likumā" papildinātā anotācija, pieejama: https://www.tm.gov.lv/lv/skaidrojumi?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F, pievienota 30.04.2021.

prasījuma apmierināšanas iespējamība pirmšķietami būtu lielāka par tā noraidīšanas iespējamību.²⁸ Tādējādi konkrētajā lietā netika konstatēta otrā kritērija esība.

Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2021. gada 19. oktobra lēmumu noraidīts pieteikums par pagaidu aizsardzības līdzekļa piemērošanu lietā Nr. C30715821. Tiesa secināja, ka prasības apmierināšanas iespējamība nav lielāka par noraidīšanas iespējamību. Tiesa norādīja, ka Civilprocesa likuma 137. panta otrās daļas un 140.¹ panta otrās daļas priekšnoteikumiem pagaidu aizsardzības piemērošanā ir kumulatīvs raksturs, kas nozīmē, ka līdzīgi kā jautājumā par prasības nodrošināšanu, ja kāds no tiem neizpildās, pieteikums nav apmierināms.²⁹ Ar Rīgas apgabaltiesas 2021. gada 21. decembra lēmumu Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas lēmums atstāts negrozīts, pievienojoties pārsūdzētā lēmuma motīviem.

Ar Rīgas rajona tiesas 2021. gada 30. novembra lēmumu lietā Nr. C33340421 noraidīts pieteikums par pagaidu aizsardzības piemērošanu. Prasītājs šajā lietā bija kapitālsabiedrība, atbildētājs – tās dalībnieks un valdes loceklis, prasības priekšmets – zaudējumu piedziņa un dalībnieka izslēgšana no sabiedrības, lūgtais pagaidu aizsardzības līdzeklis – aizlieguma noteikšana atbildētājam veikt jebkādas procesuālas darbības citā civillietā. Lēmumā tiesa norādīja, ka pirmie divi kritēriji sevī ietver nepieciešamību izvērtēt prasības pirmšķietamo pamatotību, trešais punkts subjektīvo kritēriju jeb pagaidu aizsardzības piemērošanas nepieciešamību, savukārt ceturtais – abu pušu interešu aizskārums iespējamās sekas. Tiesa atzina, ka neapšaubu pirmo divu kritēriju esību, savukārt, vērtējot trešā kritērija esību, norādīja, ka prasītāja lūgtais pagaidu aizsardzības līdzeklis pēc savas būtības skar citas civillietas izskatīšanu.³⁰ Ar Rīgas apgabaltiesas 2022. gada 19. janvāra lēmumu Rīgas rajona tiesas lēmums atcelts. Analizējot trešā kritērija būtību, apgabaltiesa norādīja, ka minētais kritērijs ietver apsvērumu par to, vai prasītājam ar augstu ticamības pakāpi tiek nodarīts vai tiks nodarīts būtisks kaitējums, ja pagaidu aizsardzība netiks piemērota. Atzina, ka pirmās instances tiesa, novērtējot pieteikumu par pagaidu aizsardzības līdzekļa piemērošanu, nav pietiekami novērtējusi prasītājas iesniegtos prasības pieteikuma grozījumus un prasītā pagaidu aizsardzības līdzekļa saistību ar celtās prasības priekšmetu un to, kādas sekas varētu iestāties, ja pagaidu aizsardzība

²⁸ Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2021. gada 13. decembra lēmums lietā Nr. C30774021.

²⁹ Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2021. gada 19. oktobra lēmums lietā Nr. C30715821.

³⁰ Rīgas rajona tiesas 2021. gada 30. novembra lēmums lietā Nr. C33340421.

netiktu piemērota.³¹ Apgabaltiesa izlēma jautājumu pēc būtības un apmierināja pieteikumu par pagaidu aizsardzības līdzekļa piemērošanu. Norādīja – lai piemērotu pagaidu aizsardzības līdzekļus, jāizvērtē iespējamās negatīvās sekas kopsakarā ar iesniegtajiem pierādījumiem un jāpamato, kādēļ tiktu nodarīts būtisks kaitējums, ja netiktu piemērots pagaidu aizsardzības līdzeklis. Savukārt, vērtējot ceturto kritēriju – interešu balansu, apgabaltiesa norādīja, ka, izvērtējot pušu interešu samērīgumu un iespējamo kaitējumu, kas varētu tikt nodarīts, ja pagaidu aizsardzības līdzeklis netiks piemērots, prioritāra nozīme ir piešķirama kapitālsabiedrības saimnieciskajām interesēm.³²

Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2020. gada 16. aprīļa lēmumu apmierināts pieteikums par pagaidu aizsardzības līdzekļa piemērošanu. Prasības priekšmets šajā lietā bija patenta nelikumīgas izmantošanas konstatēšana un zaudējumu piedziņa, lūgtais pagaidu aizsardzības līdzeklis – aizliegums atbildētājam veikt noteiktas darbības. Tiesa konstatēja pirmā un otrā kritērija pastāvēšanu. Vērtējot trešā un ceturta kritērija esību, tiesa atzina, ka atbildētāja darbības rada nopietnus draudus prasītāja tiesībām attīstīt un izplatīt ar patentu aizsargātu izgudrojuma objektu. Atsaucoties uz iepriekš minēto secinājumu, konstatēja, ka pušu interešu līdzsvars ir par pagaidu aizsardzības līdzekļa noteikšanu.³³

Ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2021. gada 16. septembra lēmumu apmierināts prasītāja pieteikums daļā par prasības nodrošināšanu lietā, noraidīts daļā par pagaidu aizsardzības līdzekļu noteikšanu. Tiesa atzina pirmā un otrā kritērija esību, taču norādīja, ka nav pamata uzskatīt, ka ar tiesību pārkāpumu prasītājam tiek nodarīts vai tiks nodarīts būtisks kaitējums, ja pagaidu aizsardzība netiks piemērota. Norādīja, ka, nekonstatējot trešā kritērija esību, ievērojot procesuālās ekonomijas principu, nav pamata vērtēt pušu interešu balansu.³⁴ Ar Rīgas apgabaltiesas 2021. gada 2. decembra lēmumu Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas lēmums atstāts negrozīts. Apgabaltiesa atzina, ka tiesai, nekonstatējot, ka prasītājam pieder tiesība, kas tiek pārkāpta vai tiks pārkāpta, un ka ar šo pārkāpumu prasītājam tiek nodarīts vai tiks nodarīts būtisks kaitējums, ja pagaidu aizsardzība netiks piemērota, nav pamata lietā piemērot pagaidu aizsardzību.³⁵

³¹ Rīgas apgabaltiesas 2022. gada 19. janvāra lēmums lietā Nr. C33340421.

³² Turpat.

³³ Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2020. gada 16. aprīļa lēmums lietā Nr. C30456520.

³⁴ Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2021. gada 16. septembra lēmums lietā Nr. C29315321.

³⁵ Rīgas apgabaltiesas 2021. gada 2. decembra lēmums lietā Nr. C29315321.

Civilprocesa likuma 139. panta 1.¹ daļā noteikts, ka iespējamais prasītājs var lūgt pagaidu aizsardzību pirms prasības celšanas, ja pagaidu aizsardzība jāpiemēro nekavējoties būtiska kaitējuma novēršanai. Pieteikumā par pagaidu aizsardzību iespējamais prasītājs pamato tās piemērošanas neatliekamību. Pieteikumam pievieno pierādījumus, kas apliecina viņa prasības tiesību un nepieciešamību piemērot pagaidu aizsardzību.³⁶ Tādējādi, ja pieteikums par prasības aizsardzību iesniegts pirms prasības celšanas, tiesai papildus četru soļu testam jāvērtē arī vēl viens kritērijs – piemērošanas neatliekamība, kas saistīta ar būtiska (neatliekama) kaitējuma iespējamību.

Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2021. gada 7. septembra lēmumu lietā Nr. 3-12/17559-21/23 apmierināts pieteikums par pagaidu aizsardzības piemērošanu pirms prasības celšanas. Tiesa atzina, ka iespējamais prasītājs ar augstu ticamības pakāpi ir pierādījis, ka viņam tiks nodarīts būtisks kaitējums, ja pagaidu aizsardzība netiks piemērota.³⁷

3. Pagaidu aizsardzības jautājumu izskatīšana. Gadījumi, kad rīkojama tiesas sēde

Civilprocesa likuma 140.¹ panta otrā daļa noteic, ka pieteikumu par pagaidu aizsardzību tiesa vai tiesnesis, nerīkojot tiesas sēdi un iepriekš nepaziņojot lietas dalībniekiem, izlemj 10 dienu laikā pēc tā saņemšanas vai, ja pieteikums iesniegts vienlaikus ar prasības pieteikumu, pēc lietas ierosināšanas. Ja tiesa vai tiesnesis atzīst par nepieciešamu noskaidrot papildu apstākļus, pieteikumu izlemj tiesas sēdē 15 dienu laikā pēc tā saņemšanas vai, ja pieteikums iesniegts vienlaikus ar prasības pieteikumu, pēc lietas ierosināšanas, aicinot lietas dalībniekus, bet, ja pieteikums iesniegts pirms prasības celšanas, iespējamās lietas dalībniekus. Šo personu neierašanās nav šķērslis pieteikuma izskatīšanai.³⁸ No minētās tiesību normas izriet, ka pamatā pieteikumi par pagaidu aizsardzības līdzekļu piemērošanu izskatāmi, neinformējot par to lietas dalībniekus un nerīkojot tiesas sēdi. Anotācijā norādīts, ka pieteikumu par pagaidu aizsardzības piemērošanu var izlemt tiesas sēdē, ja tiesa atzīst par nepieciešamu noskaidrot papildu apstākļus (arī objektīvi izvērtēt abu pušu interešu aizskāruma iespējamās sekas).³⁹ Papildinātajā anotācijā norādīts – lai izlemtu

³⁶ Civilprocesa likums, 139. panta 1.¹ daļa, Latvijas Vēstnesis, 326/330, 03.11.1998.

³⁷ Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2021. gada 7. septembra lēmums lietā Nr. 3-12/17559-21.

³⁸ Civilprocesa likums, 140.¹ panta otrā daļa, Latvijas Vēstnesis, 326/330, 03.11.1998.

³⁹ Likumprojekta "Grozījumi Civilprocesa likumā" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija), pieejams:

pieteikumu par pagaidu aizsardzību un objektīvi izvērtētu abu pušu interešu aizskāruma iespējamās sekas, tiesa varēs uz klausīt arī pretējās puses viedokli.⁴⁰ Ne anotācijā, ne papildinātajā anotācijā nav detalizēta skaidrojuma tam, kādos gadījumos pieteikums par pagaidu aizsardzību izskatāms tiesas sēdē, uz klausot pretējās puses viedokli. No anotācijās ietvertā skaidrojuma secināms, ka tiesa pieteikumu par pagaidu aizsardzību var noteikt izskatīšanai tiesas sēdē, ja tas nepieciešams, lai objektīvi izvērtētu abu pušu interešu aizskāruma iespējamās sekas, t.i., lai izvērtētu četru soļu testa trešā un ceturtnā kritērija esību. No visa iepriekš minētā secināms, ka likumdevējs, nenosakot konkrētus kritērijus, kad pieteikumu par pagaidu aizsardzību var izskatīt tiesas sēdē, atstājis tiesai rīcības brīvību izlemt, vai ar pieteikumu un tam pievienotajiem pierādījumiem ir pietiekami, lai to izlemtu parastajā kārtībā, vai arī nepieciešams rīkot tiesas sēdi un uz klausīt pretējo pusi.

Tiesu informācijas sistēmas nolēmumu sadaļā, meklējot pēc atslēgas vārdiem “Civilprocesa likuma 140.¹ panta otrā daļa” dažādos locījumos, netika atlasīts neviens nolēmums, no kura satura izrietētu, ka pieteikums par pagaidu aizsardzību izlemts tiesas sēdē.

4. Pagaidu aizsardzības līdzekļu apjoms (daļēja vai samazināta aizsardzības līdzekļa piemērošana)

Atbilstoši Civilprocesa likuma 137. panta piektajai daļai pieteikumam par pagaidu aizsardzības noteikšanu pievienojami pierādījumi, kas apstiprina apstākļus, ar kuriem pamatota pagaidu aizsardzības nepieciešamība.⁴¹ Prasītājam ir ne tikai jānorāda, bet arī jāpierāda jebkurā procesa stadijā: jāiesniedz pierādījumi, kas apliecina prasītāja tiesību pēc saistības un nepieciešamību piemērot prasīto līdzekli. Šo faktu pierādīšanas standarts pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļu piemērošanā ir augstāks nekā lietas ierosināšanas stadijā, bet zemāks nekā lietas izskatīšanā pēc būtības, taču pierādīšanas pienākums pastāv un ir jārealizē vismaz līdz saprātīgas ticamības līmenim ar šajā stadijā saprātīgi iespējamiem pierādījumiem.⁴² No minētā secināms, ka pieteicējam ir pienākums iesniegt pierādījums, kas apliecina viņa tiesības un nepieciešamību lūgt piemērot konkrētu pagaidu aizsardzības līdzekli

http://titania.saeima.lv/LIVS13/saeimalivs13.nsf/0/7124D67541E6AF94C225851A0033211A?OpenDocument#_ftn9.

⁴⁰ Turpat.

⁴¹ Civilprocesa likums, 137. panta piektā daļa, Latvijas Vēstnesis, 326/330, 03.11.1998.

⁴² Pētersone Z., Civiltiesiskās aizsardzības līdzekļi, kas tiesā piemērojami intelektuālā īpašuma tiesību lietās, promocijas darba kopsavilkums. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 41. lpp.

veidu. Papildinātajā anotācijā norādīts, ka sākotnēji Civilprocesa likuma 137. panta piektajā daļā bija iekļauts termins “dokumenti”, kas pēc Tieslietu ministrijas iniciatīvas aizstāts ar terminu “pierādījumi”, jo dokumenti kā rakstveida pierādījumi ir tikai viens no pierādīšanas līdzekļiem.⁴³ Tādējādi, pamatojot pieteikumu par pagaidu aizsardzības līdzekļa piemērošanu, lietas dalībnieks tiesā var iesniegt jebkuras ziņas par faktiem, kuriem ir nozīme pieteikuma izlemšanā.

Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2019. gada 19. jūlija lēmumu lietā Nr. C30639319 daļēji apmierināts pieteikums par pagaidu aizsardzības līdzekļu noteikšanu. Šajā lietā prasības priekšmets bija autortiesību pārkāpuma pārtraukšana un dalībnieka izslēgšana no sabiedrības. Prasītājs bija lūdzis tiesu piemērot atbildētājiem vairākus pagaidu aizsardzības līdzekļus saskaņā ar Civilprocesa likuma 250.¹⁰ panta pirmo un trešo daļu un 250.¹² pantu – noteikt aizliegumu atbildētājam lietot vairākas datorprogrammas, noteikt aizliegumu atbildētājiem veikt darbības konkrētos serveros un izmantot konkrētas, prasītāja norādītas, IP adreses. Tiesa apmierināja pieteikumu daļā par aizlieguma noteikšanu atbildētājam izmantot vairākas datorprogrammas, noraidīja daļā par aizlieguma noteikšanu atbildētājam veikt darbības konkrētos serveros un IP adresēs. Tiesa atzina, ka prasītājs nav iesniedzis pierādījumus, ka norādītās IP adreses vispār eksistē un ka atbildētāji lieto konkrētos serverus.⁴⁴ Ar Rīgas apgabaltiesas 2019. gada 17. oktobra lēmumu, izskatot prasītāja blakus sūdzību, Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas lēmums atstāts negrozīts. Tiesa noraidīja prasītāja argumentu, ka tiesai pašai bija jāpārlicinās par strīdus IP adrešu esību, ievadot tās interneta meklētājā. Norādīja, ka prasītājs nav sniedzis tiesai ziņas par to, vai ir izmantojis savas tiesības ierobežot atbildētājiem iespēju veikt darbības attiecībā uz programmatūru un sistēmām, kas nodrošina tās funkcijas.⁴⁵

Secināms, ka pieteikuma par pagaidu aizsardzību daļēja apmierināšana iespējama, ja pieteicējs nav pierādījis, ka viņam ir tiesības prasīt konkrētos pagaidu aizsardzības līdzekļus un ka to piemērošana lietā ir nepieciešama. No iepriekš aprakstītās lietas apstākļiem izrietēja, ka prasītājam bija līgumiskas tiesības pašam ierobežot atbildētāju iespējas izmantot pieteicēja programmatūru, taču prasītājs

⁴³ Likumprojekta “Grozījumi Civilprocesa likumā” papildinātā anotācija, pieejama: https://www.tm.gov.lv/lv/skaidrojumi?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F, 30.04.2021.

⁴⁴ Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2019. gada 19. jūlija lēmums lietā Nr. C30639319.

⁴⁵ Rīgas apgabaltiesas 2019. gada 17. oktobra lēmums lietā Nr. C30639319.

neiesniedza tiesā pierādījumus tam, ka šīs tiesības ir mēģinājis izlietot. Minētais fakts bija pietiekošs, lai tiesa pieteikumu par pagaidu aizsardzības līdzekļu piemērošanu šajā daļā noraidītu.

Papildinātajā anotācijā arī norādīts, ka tiesa nepieciešamības gadījumā var precizēt vai pārformulēt prasītāja lūgto pagaidu aizsardzības līdzekli, ciktāl tas nav pretrunā civilprocesa pamatprincipiem. Piemēram, ja prasītājs lūdz tiesai noteikt pienākumu atbildētājam nekavējoties aizvākt šķēršļus, kas traucē piekļuvi īpašumam, tiesa, apmierinot prasītāja lūgumu, var konkretizēt likvidējamos šķēršļus un laika periodu, līdz kuram atbildētājam jānodrošina tiesas noteiktā darbība.⁴⁶ Juridiskajā literatūrā norādīts, ka tiesas tiesības precizēt vai pārformulēt prasītāja lūgto pagaidu aizsardzības līdzekli virza tendenci par tiesas lomas paplašināšanos civilprocesā, jo civilprocesā, ievērojot sacīkstes un dispozitivitātes principu, tiesai šādas tiesības iepriekš nav bijušas.⁴⁷

Anotācijā, atsaucoties uz citu valstu pieredzi, norādīts, ka atsevišķi pagaidu aizsardzības līdzekļi var būt attiecināmi arī uz trešajām personām, ciktāl tas nepieciešams, lai nepieļautu būtisku neatgriezenisku kaitējumu prasītājam.⁴⁸ Tomēr neviena no Civilprocesa likuma 19. nodaļā iekļautajām tiesību normām anotācijā norādīto tieši neapstiprina.

5. Priekšnoteikumi pagaidu aizsardzības līdzekļu aizstāšanai, grozīšanai, atcelšanai vai samazināšanai

Atbilstoši Civilprocesa likuma 140.¹ panta piektajai daļai tiesa pēc lietas dalībnieka pieteikuma var piemēroto pagaidu aizsardzības līdzekli aizstāt ar citu līdzekli vai grozīt.⁴⁹ Ne anotācijā, ne arī papildinātajā anotācijā minētā tiesību norma un tās piemērošanas priekšnosacījumi nav skaidroti. Iepazīstoties ar Tiesu informācijas sistēmas datiem, secināms, ka arī praksē minētā tiesību norma bieži nav tikusi piemērota. Ar Rīgas rajona tiesas 2021. gada 20. septembra lēmumu lietā Nr. C33497020 apmierināts pieteikums par pagaidu aizsardzības līdzekļa grozīšanu.

⁴⁶ Likumprojekta "Grozījumi Civilprocesa likumā" papildinātā anotācija, pieejama: https://www.tm.gov.lv/lv/skaidrojumi?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F, pievienota 30.04.2021.

⁴⁷ Butulis B., Jaunais Civilprocesa likuma regulējums: ceļā uz efektīvu pagaidu aizsardzības sistēmu, Jurista Vārds, 11.05.2021., Nr. 19 (1181).

⁴⁸ Likumprojekta "Grozījumi Civilprocesa likumā" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija), pieejams: http://titania.saeima.lv/LIVS13/saeimalivs13.nsf/0/7124D67541E6AF94C225851A0033211A?OpenDocument#_ftn9.

⁴⁹ Civilprocesa likums, 140.¹ panta piektā daļa, Latvijas Vēstnesis, 326/330, 03.11.1998.

Šajā lietā atbildētājai, Latvijas Hokeja federācijai, ar tiesas lēmumu bija noteikts pienākums bez biedrības “Mārupes Hokeja skola” piekrišanas apstiprināt spēlētāja, prasītāja dēla, pāreju no hokeja skolas “Mārupe” uz Starptautisko Hokeja Skolu. Lūdzot grozīt pagaidu aizsardzības līdzekli, prasītājs norādīja, ka ir mainījušies faktiskie apstākļi – Starptautiskajā Hokeja Skolā nav izveidota prasītāja dēla vecumam atbilstoša komanda. Ar Rīgas rajona tiesas 2021. gada 20. septembra lēmumu pagaidu aizsardzības līdzeklis grozīts, nosakot pienākumu Latvijas Hokeja federācijai bez biedrības “Mārupes Hokeja skola” piekrišanas apstiprināt spēlētāja, prasītāja dēla, pāreju no hokeja skolas “Mārupe” uz R. Laviņa sporta studiju.⁵⁰

Civilprocesa likuma 140.¹ panta septītā daļa noteic, ka pagaidu aizsardzību pēc puses motivēta pieteikuma var atcelt tā pati tiesa, kura piemērojusi pagaidu aizsardzību, vai tiesa, kuras lietvedībā atrodas lieta izskatīšanai pēc būtības. Izlemjot jautājumu par pagaidu aizsardzības atcelšanu, tiesa vai tiesnesis izvērtē šā panta pirmajā daļā norādītos nosacījumus, ņemot vērā puses iesniegtos pierādījumus un pamatojumu. Atbildētājs pieteikumā var ietvert pamatojumu par zaudējumiem, kas radušies piemērotā pagaidu aizsardzības līdzekļa dēļ vai varētu rasties, ja pagaidu aizsardzības līdzeklis netiek atcelts.⁵¹

Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2021. gada 6. decembra lēmumu lietā Nr. C30645321 apmierināts atbildētājas pieteikums par pagaidu aizsardzības līdzekļa atcelšanu. Tiesa lēmumā norādīja, ka, pieņemot lēmumu, ar kuru pieteikums par pagaidu aizsardzību tika apmierināts, tiesas rīcībā bija tikai prasītāja iesniegtie pierādījumi, kas pirmšķietami norādīja uz prasības apmierināšanas iespējamību. Atzina, ka, izvērtējot atbildētājas iesniegtos pierādījumus, nav pamata kategoriskam apgalvojumam, ka pirmsšķietami būtu iespējama prasības apmierināšana, proti, prasības noraidīšana pirmšķietami ir ticamāka nekā apmierināšana. Tiesa atzina, ka vairāk neizpildās viens no pagaidu aizsardzības piemērošanas priekšnosacījumiem, līdz ar to nav likumīga pamata arī pagaidu aizsardzības līdzekļu saglabāšanai.⁵²

Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2021. gada 24. augusta lēmumu lietā Nr. C30574421 daļēji apmierināts atbildētājas pieteikums par pagaidu aizsardzības līdzekļa atcelšanu. Prasības priekšmets šajā lietā bija juridiska akta

⁵⁰ Rīgas rajona tiesas 2021. gada 20. septembra lēmums lietā Nr. C33497020.

⁵¹ Civilprocesa likums, 140.¹ panta septītā daļa, Latvijas Vēstnesis, 326/330, 03.11.1998.

⁵² Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2021. gada 6. decembra lēmums lietā Nr. C30645321.

atcelšana, piemērotie pagaidu aizsardzības līdzekļi – aizliegums zvērinātai tiesu izpildītājai izmantot nekustamā īpašuma novērtējumu izsoles sākumcenas noteikšanai, izpildu darbību atlikšana un nekustamā īpašuma pārdošanas apturēšana. Atbildētājs iesniedza pieteikumu par pagaidu aizsardzības līdzekļu atcelšanu un zaudējumu nodrošināšanu. Tiesa norādīja, ka tai jāpārbauda pagaidu aizsardzības līdzekļa pamats konkrētajā lietas iztiesāšanas stadijā. Lēmumā norādīts, ka formālais pamats pagaidu aizsardzības līdzekļa atcelšanai ir puses pieteikums, savukārt objektīvais pamats ir tādu apstākļu konstatēšana, kas apliecina, ka ir mainījušies faktiskie lietas apstākļi, kas bija par pamatu pagaidu aizsardzības līdzekļa piemērošanai, vai arī tādu apstākļu konstatēšana, kas pierāda, ka ir zudis pamats prasības nodrošināšanai. Šādu pierādījumu kopums savu argumentu pareizībai ir jāiesniedz pieteikuma iesniedzējam.⁵³ Tiesa atzina par pamatotu atbildētāja argumentu, ka lietā strīds ir tikai par nekustamā īpašuma novērtējumu. Atzina, ka šādos apstākļos pagaidu aizsardzības līdzeklis – izpildu darbības atlikšana – ir atceļams. Pārējā daļā pieteikumu par pagaidu aizsardzības atcelšanu noraidīja. Pieteikumu daļā par zaudējumu nodrošināšanu noraidīja, norādot, ka atbildētājs nav iesniedzis pierādījumus, kas pamato pieteikumu par zaudējumu nodrošināšanu. Atbildētājs iesniedza blakus sūdzību par Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas lēmumu, pārsūdzot to daļā, ar kuru pieteikums par pagaidu aizsardzības līdzekļu atcelšanu un zaudējumu nodrošināšanu noraidīts. Ar Rīgas apgabaltiesas 2021. gada 12. novembra lēmumu Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas lēmums atcelts. Apgabaltiesa savā lēmumā norādīja, ka, gan lemjot par pagaidu aizsardzības piemērošanu lietā, gan lemjot jautājumu par piemērotās pagaidu aizsardzības atcelšanu, primāri nepieciešams konstatēt likumā noteiktos priekšnoteikumus, proti, prasības pirmšķietamo formālo juridisko pamatotību un samērīgumu starp pušu tiesiskajām interesēm, kas pieļauj pagaidu aizsardzības piemērošanu. Apgabaltiesa secināja, ka prasības apmierināšanas iespējamība nav tāda, kas pieļauj piemērot pagaidu aizsardzības līdzekli – aizliegumu tiesu izpildītājai izmantot nekustamā īpašuma novērtējumu izsoles sākumcenas noteikšanai. Atzina, ka pagaidu aizsardzības līdzekļa piemērošana nav samērojama ar pušu tiesiskajām interesēm un rada situāciju, ka atbildētāja nevar realizēt savas tiesības un saņemt no prasītāja saistību izpildījumu, kas noteikts ar likumīgā spēkā stājušos tiesas nolēmumu. Apgabaltiesa izlēma jautājumu pēc būtības un atcēla

⁵³ Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2021. gada 24. augusta lēmums lietā Nr. C30574421.

pagaidu aizsardzības līdzekli – aizliegumu zvērinātai tiesu izpildītājam izmantot nekustamā īpašuma vērtējumu izsoles sākumcenas noteikšanai. Norādīja, ka, atceļot šo pagaidu aizsardzības līdzekli, vairāk nepastāv pamats pieteikumam par zaudējumu nodrošināšanu.⁵⁴

Atbilstoši Civilprocesa likuma 140.¹ panta vienpadsmitajai daļai, ja lēmums par pagaidu aizsardzību pieņemts pirms prasības celšanas un tiesas noteiktajā termiņā prasība nav celta, tiesa vai tiesnesis pēc iespējamā prasītāja vai iespējamā lietas dalībnieka pieteikuma saņemšanas pieņem lēmumu par pagaidu aizsardzības atcelšanu.⁵⁵ Ar Ekonomisko lietu tiesas 2021. gada 20. decembra lēmumu lietā Nr. C75009021 noraidīts atbildētāja pieteikums par pagaidu aizsardzības līdzekļa atcelšanu, norādot, ka prasītāja tiesas noteiktajā termiņā ir cēlusi tiesā prasību pret atbildētāju.⁵⁶ Pagaidu aizsardzība lietā bija noteikta pirms prasības celšanas.

⁵⁴ Rīgas apgabaltiesas 2021. gada 12. novembra lēmums lietā Nr. C30574421.

⁵⁵ Civilprocesa likums, 140.¹ panta vienpadsmitā daļa, Latvijas Vēstnesis, 326/330, 03.11.1998.

⁵⁶ Ekonomisko lietu tiesas 2021. gada 20. decembra lēmums lietā Nr. C75009021.

Secinājumi:

1. Prasības nodrošināšanas mērķis ir tiesas sprieduma neizpildes riska novēršana mantiska rakstura prasībās, savukārt pagaidu aizsardzības mērķis ir sniegt pagaidu risinājumu, kas noregulē strīdus tiesiskās attiecības līdz lietas galīgai izlemšanai.
2. Tiesību doktrīnā atzīts, ka pagaidu aizsardzības piemērošanas pamats ir četru kumulatīvu apstākļu kopums. Izlemjot pieteikumu par pagaidu aizsardzības līdzekļu piemērošanu, vērtējama prasības pirmsšķietamā pamatotība, būtiska kaitējuma kritērijs un pušu interešu balanss.
3. Civilprocesa likuma 140.¹ panta otrā daļa dod tiesai pilnīgu rīcības brīvību, lemjot, vai ar pieteikumu par pagaidu aizsardzības līdzekļa piemērošanu un tam pievienotajiem pierādījumiem ir pietiekami, lai pieteikumu izlemtu rakstveida procesā, neinformējot par to lietas dalībniekus, vai arī rīkojama tiesas sēde, uzklusot pretējo pusi.
4. Daļēja pagaidu aizsardzības līdzekļu piemērošana iespējama gadījumos, kad prasītājs nav pierādījis savas tiesības un nepieciešamību uz pagaidu aizsardzības līdzekļu piemērošanu lūgtajā apjomā.
5. Priekšnoteikums pagaidu aizsardzības līdzekļu aizstāšanai, grozīšanai, atcelšanai vai samazināšanai ir lietas faktisko apstākļu maiņa vai tādu apstākļu konstatēšana, kuri tiesai nebija zināmi, pieņemot lēmumu par pagaidu aizsardzības līdzekļu piemērošanu.

Izmantotie avoti:

1. Torgāns K., Saistību tiesības, I daļa, Mācību grāmata, Rīga, Tiesu nama aģentūra, 2006.;
2. Vārna D., Vaļte L., Tiesvedība Civilprocesā: jaunais pagaidu aizsardzības regulējums un citi grozījumi, Jurista Vārds, 11.05.2021., Nr. 19 (1181);
3. Butulis B., Jaunais Civilprocesa likuma regulējums: ceļā uz efektīvu pagaidu aizsardzības sistēmu, Jurista Vārds, 11.05.2021., Nr. 19 (1181);
4. Pētersone Z., Civiltiesiskās aizsardzības līdzekļi, kas tiesā piemērojami intelektuālā īpašuma tiesību lietās, promocijas darba kopsavilkums. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010.;
5. Civilprocesa likums, 137. panta pirmā daļa, Latvijas Vēstnesis, 326/330, 03.11.1998.;
6. Augstākās tiesas 2014. gada 31. oktobra spriedums lietā Nr. SKC-2221/2014;
7. Rīgas apgabaltiesas 2021. gada 4. februāra lēmums lietā Nr. C33565020;
8. Rīgas apgabaltiesas 2022. gada 19. janvāra lēmums lietā Nr. C33340421;
9. Rīgas apgabaltiesas 2022. gada 19. janvāra lēmums lietā Nr. C33340421;
10. Rīgas apgabaltiesas 2021. gada 2. decembra lēmums lietā Nr. C29315321;
11. Rīgas apgabaltiesas 2019. gada 17. oktobra lēmums lietā Nr. C30639319;
12. Rīgas apgabaltiesas 2021. gada 12. novembra lēmums lietā Nr. C30574421;
13. Ekonomisko lietu tiesas 2021. gada 20. decembra lēmums lietā Nr. C75009021;
14. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2021. gada 16. septembra lēmums lietā Nr. C29315321;
15. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2021. gada 13. decembra lēmums lietā Nr. C30774021;
16. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2021. gada 19. oktobra lēmums lietā Nr. C30715821;
17. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2020. gada 16. aprīļa lēmums lietā Nr. C30456520;
18. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2021. gada 7. septembra lēmums lietā Nr. 3-12/17559-21;
19. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2019. gada 19. jūlija lēmums lietā Nr. C30639319;
20. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2021. gada 6. decembra lēmums lietā Nr. C30645321;

21. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2021. gada 24. augusta lēmums lietā Nr. C30574421;
22. Rīgas rajona tiesas 2021. gada 30. novembra lēmums lietā Nr. C33340421;
23. Rīgas rajona tiesas 2021. gada 20. septembra lēmums lietā Nr. C33497020;
24. Likumprojekta "Grozījumi Civilprocesa likumā" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija), pieejams: http://titania.saeima.lv/LIVS13/saeimalivs13.nsf/0/7124D67541E6AF94C225851A0033211A?OpenDocument#_ftn9;
25. Likumprojekta "Grozījumi Civilprocesa likumā" papildinātā anotācija, pieejama: https://www.tm.gov.lv/lv/skaidrojumi?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F, pievienota 30.04.2021.;
26. Ņikona L., Ieviests visaptverošs pagaidu aizsardzības regulējums civilprocesā, skaidrojums, pieejams: <https://lvportals.lv/skaidrojumi/327189-ieviests-visaptveross-pagaidu-aizsardzibas-regulejums-civilprocesa-2021>.